Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä: Työnhakijan oikeus työttömyysturvaan avoimien korkeakouluopintojen aikana

Suupohjan työllisyysalue pitää hallituksen esitystä työnhakijan oikeudesta työttömyysturvaan avoimien korkeakouluopintojen aikana erittäin kannatettavana ja ajankohtaisena. Esitys edistää joustavia koulutuspolkuja, vahvistaa työmarkkinoiden dynamiikkaa sekä tukee yksilön omaehtoista aktiivisuutta työllistymisensä edistämisessä.

Nykyjärjestelmässä avoimien korkeakouluopintojen ja työttömyysturvan yhteensovittamiseen on liittynyt epäselvyyksiä ja tulkinnanvaraisuutta, mikä on voinut johtaa tilanteisiin, joissa työnhakijan oma-aloitteinen osaamisen kehittäminen on käytännössä rajoittunut tai jopa muodostunut riskiksi toimeentulolle. Tätä voidaan pitää työvoimapoliittisesti epäjohdonmukaisena.

Lisäksi on tärkeää tunnistaa, että omaehtoisten opintojen työllistymisvaikutuksista ei ole kaikilta osin erityisen vahvaa tai yksiselitteistä tutkimusnäyttöä. Tämä koskee myös avoimia korkeakouluopintoja. Vaikuttavuus vaihtelee huomattavasti riippuen:

- koulutusalasta
- yksilön aikaisemmasta koulutus- ja työhistoriasta
- opintojen laajuudesta ja kohdentumisesta
- työmarkkinatilanteesta

Yksittäisten opintomuotojen kategorinen rajaaminen tai rajoittaminen työttömyysturvan näkökulmasta ei ole ollut perusteltua. Julkisen vallan ei tule liiallisella normiohjauksella estää toimia, joiden mahdollinen hyöty on merkittävä, vaikka se ei olisikaan kaikissa tapauksissa tilastollisesti osoitettavissa.

Suupohjan työllisyysalue katsoo, että useilla aloilla pelkkä toisen asteen tutkinto ei enää riitä turvaamaan kestävää työllistymistä, mikä osaltaan korostaa korkeakouluopintojen merkitystä työllistymisessä.

Korkeakouluopintojen aloittaminen tai niihin kiinnittyminen esimerkiksi avoimen väylän kautta voi merkittävästi parantaa työllistymisedellytyksiä, ja ne toimivat matalan kynnyksen väylänä korkeakoulutukseen etenkin niille, joilla ei ole aiempaa korkeakoulututkintoa tai jotka haluavat vaihtaa alaa.

Suupohjan työllisyysalue korostaa tässä yhteydessä työttömyysturvajärjestelmän keskeistä tavoitetta, joka on tukea työnhakijan nopeaa ja kestävää työllistymistä. Tässä valossa on olennaista, että kaikki työnhakijan oma-aloitteiset toimet työllistymisen edistämiseksi ovat lähtökohtaisesti kannustettavia. Jos työnhakija joutuu pelkäämään työttömyysturvan

menettämistä opiskelun vuoksi, hän saattaa jättää tarkoituksenmukaiset opinnot aloittamatta. Tämä on ristiriidassa aktiivisen työvoimapolitiikan tavoitteen kanssa. Työttömyysturvan ja opiskelun yhteensovittaminen avoimessa korkeakoulussa voidaan todeta olevan yksi keskeisistä keinoista edistää sekä yksilön että yhteiskunnan etua.

On kuitenkin painotettava, että opintojen tulee olla aidosti työllistymistä edistäviä, ei pelkästään ajankäyttöä ilman realistista työmarkkinalähtöä. Näin ollen korkeakouluopintoja suunnitteleville työttömille työnhakijoille tulee olla tarjolla riittävä ohjaus ja neuvonta, jotta työnhakijat valitsevat tarkoituksenmukaisia opintopolkuja. Järjestelmää tulee myös seurata ja arvioida systemaattisesti vaikuttavuuden näkökulmasta. Tavoitteita voidaan edistää ilman, että oikeutta työttömyysturvaan rajoitetaan.

Avoimia korkeakouluopintoja koskeva asiakkaiden neuvonta ja ohjaus tulee kuitenkin toteutua valtakunnallisesti tasalaatuisena. Ohjaus olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa yhdenmukaisiin ja sitoviin linjauksiin, keskitettyyn asiantuntijoiden osaamisen varmistamiseen sekä yhteiseen digitaaliseen palvelukokonaisuuteen tukeutuen, sisältäen ajantasaisen ja kattavan tiedon avoimista korkeakouluopinnoista koko maassa, sekä täydentäen tätä valtakunnallisella asiantuntijatuella, etäohjauksen ratkaisuilla ja järjestelmällisellä laadun seurannalla, jotta neuvonnan yhdenmukaisuus ja asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu toteutuvat asuinpaikasta riippumatta, huomioiden erityisesti alueet, joilla koulutustarjonta on vähäistä.

Suupohjan työllisyysalueen puolesta,

21 -05- 2026

Anu Salmela, työllisyysjohtaja